

La llum de la fe (II): «Déu va veure tot el que havia fet, i era molt bo». La creació, I

Si el món abans transparentava Déu, avui és, per a molts, opac. Per què la fe en la creació és encara decisiva en l'era de la ciència.

02/10/2017

«Quan miro el cel que han creat les teves mans, la lluna i els estels que hi

has posat, jo dic: «Què és l'home, perquè te'n recordis? Què és un mortal, perquè el tinguis present?» (Sal 8,4-5). La contemplació del món inspira sorpresa en els homes de totes les èpoques. També avui, encara que puguem conèixer bé les causes físiques dels colors d'una posta de sol, d'un eclipsi o de l'aurora boreal, ens fascina presenciar aquests fenòmens. A més, a mesura que la ciència avança, es fa més patent la complexitat i la immensitat que ens envolta, tant per sota de la nostra escala —des de la vida microscòpica fins a les entranyes mateixes de la matèria— com per sobre, en les distàncies i magnituds de les galàxies, que sobrepassen la imaginació de qualsevol.

L'estupor també ens pot captar de manera profunda si ens aturem a considerar la realitat del nostre jo: quan un s'adona que existeix, sense ser capaç de comprendre del tot

l'origen de la seva vida, i de la consciència que té de si mateix. D'on vinc? — Malgrat que la velocitat amb què es viu avui a moltes parts del planeta porta a eludir aquest tipus de preguntes, en realitat no són res reservat a esperits particularment introspectius: responen a una necessitat de trobar les coordenades fonamentals, un sentit de l'orientació que de vegades es pot adormir, però que, d'una manera o altra, tard o d'hora, torna a aflorar en la vida de tots.

La recerca d'un rostre més enllà de l'univers

La percepció de l'abisme de la mateixa consciència o de la immensitat del món es pot limitar de vegades a experimentar un profund vertigen. Tanmateix, la religiositat dels homes ha sondejat en totes les èpoques més enllà d'aquests fenòmens; ha buscat, de formes molt

variades, un rostre per adorar. Per això, davant l'espectacle de la naturalesa, diu el salmista: «El cel parla de la glòria de Déu, l'estelada anuncia el que han fet les seves mans» (*Sal* 19,2); i també, davant del misteri del jo, de la vida: «Et dono gràcies perquè m'has fet tan admirable» (*Sal* 139,14). Durant segles aquest pas des del món visible fins a Déu es feia amb gran naturalitat. Però el creient es veu avui de vegades davant d'interrogants que li poden causar perplexitat: no és aquesta cerca d'un rostre més enllà de l'univers conegut una projecció de l'home, pròpia d'un estadi superat de la humanitat? Els avenços de la ciència, encara que aquesta no disposi de resposta per a totes les preguntes i problemes, no fan de la noció de creació una mena de vel de la nostra ignorància? No és, fora d'això, una qüestió de temps que la ciència arribi a sortir a la trobada de totes aquestes preguntes?

Seria un error descartar massa ràpid aquestes qüestions com a impertinències, o com a símptomes d'un escepticisme infundat.

Senzillament, posen en evidència com «la fe ha de ser reviscuda i retrobada en cada generació»:[1] també en el moment present, en què la ciència i la tecnologia han mostrat amb escreix tot el que l'home pot conèixer i fer per si mateix, fins al punt que la idea d'un ordre anterior a la nostra iniciativa ha esdevingut de vegades llunyana i difícil d'imaginar. Aquestes qüestions, doncs, requereixen una consideració assossegada, que permeti consolidar la mateixa fe, i en compregui el sentit i la relació amb la ciència i la raó, per poder il·luminar-ne també d'altres. Naturalment, en un parell d'articles només és possible traçar algunes vies, sense esgotar una qüestió que per si mateixa incideix en multitud d'aspectes de la fe cristiana.

La revelació de la creació

Al nostre recorregut podem partir senzillament de l'afirmació fonamental de la Bíblia sobre l'origen de tot el que existeix i, en particular, de cada persona al llarg de la història. Es tracta d'una afirmació molt concreta i fàcil d'enunciar: som creació de Déu, fruit de la seva llibertat, de la seva saviesa i del seu amor. «El Senyor fa tot el que es proposa, al cel i a la terra, als mars i a tots els oceans» (*Sal* 135,6). «Que en són, de variades, les teves obres, Senyor! Totes les has fetes amb saviesa. La terra és plena de les teves criatures» (*Sal* 104,24).

Tanmateix, de vegades les afirmacions més simples encobreixen les realitats més complexes. Si en l'actualitat la raó humana percep de vegades borrosament aquesta visió del món, tampoc no hi va arribar d'una

manera senzilla. Històricament, la noció de creació —en el sentit en què l'Església la recull en el credo— va sorgir només en el curs de la revelació al poble d'Israel. El suport de la paraula divina va permetre posar al descobert els límits de les diferents concepcions mítiques sobre els orígens del cosmos i de l'home, per arribar més enllà de les especulacions dels brillants filòsofs grecs, i reconèixer el Déu d'Israel com l'únic Déu, que ho va crear tot del no-res.

Un tret distintiu del relat bíblic és, doncs, el fet que Déu creu sense partir de res preexistent, amb la sola força de la seva paraula: «Déu digué: — Que existeixi la llum. — I hi va haver llum (...). — Fem l'home a imatge nostra (...) — I Déu va crear l'home a imatge seva» (*Gn 1,3.26-27*). També és propi d'aquest relat el fet que en l'origen no hi hagi cap rastre de dolent: «Déu veié que tot el que

havia fet era molt bo.» (*Gn* 1,31). El mateix *Gènesi* no estalvia detalls sobre les maneres en què el mal i el dolor s'obren camí molt aviat en la història. Amb tot, i en obert contrast amb aquesta experiència universal, la Bíblia afirma repetidament que el món és essencialment bo, que la creació no és una forma degradada de ser, sinó un immens do de Déu. «L'univers no va sorgir com a resultat d'una omnipotència arbitrària, d'una demostració de força o d'un desig d'autoafirmació. La creació és de l'ordre de l'amor (...): «És que estimeu tot el que existeix i no us repugna res del que heu creat, ja que no heu fet res sense estimar-ho» (*Sb* 11,24). Llavors, cada criatura és objecte de la tendresa del Pare, que li dona un lloc en el món. Fins i tot la vida efímera de l'ésser més insignificant és objecte del seu amor i, en aquests pocs segons de la seva existència, ell l'embolcalla amb el seu afecte».[2]

L'inici de l'Evangeli de sant Joan dona també una llum decisiva sobre aquest relat. «Al principi existia el qui és la paraula» (*Jn 1,1*), escriu el quart evangelista, reprenent les primeres paraules del *Gènesi* (Cf. *Gn 1,1*). A l'inici del món hi ha el *logos* de Déu, que fa d'ell una realitat profundament racional, radicalment plena de sentit. «Amb tu hi ha la saviesa, que coneix les teves obres i era present quan creaves el món: ella sap què et complau i què és conforme als teus manaments» (*Sb 9,9*). A propòsit del terme grec amb què es designa el verb de Déu, explicava Benet XVI: «*Logos* significa tant raó com paraula, una raó que és creadora i capaç de comunicar-se, però precisament com a raó.

D'aquesta manera, sant Joan ens ha brindat la paraula conclusiva sobre el concepte bíblic de Déu, la paraula amb què tots els camins de la fe bíblica, sovint arduos i tortuosos, assoleixen la seva meta, troben la

seva síntesi. Al principi hi havia el *logos*, i el *logos* és Déu, ens diu l'evangelista. La trobada entre el missatge bíblic i el pensament grec no era una simple casualitat».[3] Tot diàleg pressuposa un interlocutor racional, amb *logos*. Així, el diàleg amb el món que van començar a entaular els filòsofs grecs era possible precisament perquè la realitat creada està trasbalsada de racionalitat, d'una lògica molt simple i molt complexa alhora. Aquest diàleg venia a trobar-se, doncs, amb l'afirmació decidida que el món «no és producte d'una necessitat qualsevol, d'una destinació cega o de l'atzar», [4] sinó d'una intel·ligència amorosa —un ésser personal— que transcendeix l'ordre mateix de l'univers, perquè el precedeix.

El nucli dels relats de la creació

No és infreqüent que els relats de la creació al *Gènesi* es percebin avui

com a textos bonics i poètics, plens de saviesa, però potser al cap i a la fi poc a l'altura de la sofisticació i la serietat metodològica que mentrestant han adquirit la ciència i la crítica literària i històrica. Tanmateix, seria un error tractar amb menyspreu els nostres avantpassats perquè no tinguessin microscopi, acceleradors de partícules o revistes especialitzades: oblidaríem massa fàcilment que potser sabien i veien coses essencials; coses que nosaltres podem haver perdut de vista pel camí. Per entendre allò que una persona o un text ens volen dir, cal atendre'n la manera de parlar, sobretot si és diferent de la nostra. En aquest sentit, convé tenir en compte que, en els relats de la creació, «la imatge del món queda delineada sota la ploma de l'autor inspirat amb les característiques de les cosmogonies del temps»; i que és en aquest quadre on Déu insereix la novetat específica

de la seva revelació a Israel i als homes de tots els temps: «la veritat sobre la creació de tot per obra de l'únic Déu».[5]

Amb tot, s'objecta amb freqüència que si la noció de creació va tenir un paper en el passat, avui resulta ingenu intentar proposar-la de nou. La física moderna i les troballes sobre l'evolució de les espècies haurien fet obsoleta la idea d'un creador que intervé per generar i donar forma al món: la racionalitat de l'univers seria, en el millor dels casos, una propietat interior a la matèria, i parlar d'altres agents suposaria desafiar la serietat del discurs científic. Tanmateix, es fa així fàcilment, sense saber-ho, una lectura literalista de la Bíblia, que la Bíblia mateixa descarta. Si, per exemple, es comparen els dos relats sobre els orígens, situats l'un darrere de l'altre en els dos primers capítols del *Gènesi*, s'observen diferències

molt clares que no és possible atribuir a una distracció redaccional. Els autors sagrats eren conscients que no havien de proporcionar una descripció detallada i literal sobre com es va produir l'origen del món i de l'home: procuraven expressar, a través del llenguatge i els conceptes que disposaven, algunes veritats fonamentals.[6]

Quan s'aconsegueix comprendre el llenguatge peculiar d'aquests relats —un llenguatge primitiu, però ple de saviesa i de profunditat—, se'n pot identificar el veritable nucli. Ens parlen d'«una intervenció personal»[7] que transcendeix la realitat de l'univers: abans del món existeix la llibertat personal i la saviesa infinita d'un Déu creador. A través d'un llenguatge simbòlic, aparentment ingenu, s'obre camí una profunda pretensió de veritat, que podríem resumir així: tot això ho va fer Déu, perquè va voler.[8] La Bíblia

no pretén pronunciar-se sobre els estadis de l'evolució de l'univers i de l'origen de la vida, sinó afirmar la «llibertat de l'omnipotència»[9] de Déu, la racionalitat del món que crea, i el seu amor per aquest món. Es desplega així una imatge de la realitat, i de cadascun dels éssers que la conformen, com «un do que sorgeix de la mà oberta del Pare de tots».[10] La realitat, en vista de la fe en la creació, queda marcada en la seva entranya sota el signe de l'acollida. Fins i tot enmig de la imperfecció, del mal, del dolor, el cristià veu en cada ésser un regal que sorgeix de l'amor i que crida a l'amor: a divertir-se, a respectar, a cuidar, a transmetre.

Marco Vanzini / Carles Ayxelá

Foto: Kurt K. Kreger (cc)

[1] J. Ratzinger, *Dios y el mundo*, Random House Mondadori, Barcelona, 2002, 49.

[2] Francesc, Enc. *Laudato si'* (24-V-2015), 77.

[3] Benet XVI, Discurs a la Universitat de Ratisbona (12-IX-2006).

[4] *Catecisme de l'Església Catòlica*, 295.

[5] Sant Joan Pau II, Audiència, 29-I-1986.

[6] Juntament amb aquestes raons internes a la mateixa Bíblia, el coneixement sobre la manera correcta d'interpretar el text sagrat també s'ha aconseguit a través del diàleg —no exempt de tensions, però molt fructífer— entre la teologia i la ciència. En aquests llargs processos és freqüent que es donin excessos per totes dues parts, que s'alimenten mútuament: una lectura

fonamentalista de la Bíblia, per la qual es pretén fer-li dir més del que realment diu, acostuma a desacreditar el text sagrat, de manera que la ciència es considera autoritzada a dir més del que realment és capaç de dir sobre l'origen i el sentit de la realitat.

[7] J. Ratzinger, *La fiesta de la fe*, Desclée, Bilbao 1999, 25.

[8] Aquesta convicció estava establerta fortament en la fe d'Israel, com mostren les paraules d'una mare al seu fill, abans del martiri: «T'ho demano, fill meu, mira cap al cel i cap a la terra. Fixa't en tot el que s'hi troba i reconeix que Déu ho ha creat del no-res, i que el llinatge humà ha estat fet de la mateixa manera» (2 M 7,28).

[9] R. Guardini, *La fine dell'epoca moderna. Il potere*, Morcelliana, Brescia 1993, 17.

[10] Francesc, *Laudato si'* , 76.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca/article/deu-va-veure-tot-
el-que-havia-fet-i-era-molt-bo-la-
creacio-i/](https://opusdei.org/ca/article/deu-va-veure-tot-el-que-havia-fet-i-era-molt-bo-la-creacio-i/) (05/04/2025)